

Letnik IV.

Ilustrirani Glasnik

Št. 15.

Letno stane 8 K (ena številka 20 vin.), za Nemčijo 10 K, za druge države in Ameriko 13 K. — Slike in dopisi se pošiljajo uredništvu „Ilustr. Glasnika“ v Ljubljani (Katol. Tiskarna), naročnina, reklamacije in inserati na upravištvu.

Izhaja ob četrkih ☉ 13. decembra 1917

Na življenje in smrt — za posest Verduna!

Ljudje od Soče.

Spisal Stanko Bor.

VIII.

Fantiček.

odčastnik je prihajal vsako noč s pošto in konjiči, ki so nam prinašali živež v postojanke; ta mi je pripovedoval:

»Čuden fantiček — fant skoro ne morem reči — tisti fantiček, ki je predvčerajšnjem ponoči prebrodil in preplaval Sočo in prišel k nam. Ko si je odpomogel od strahu, ki so mu ga vzbudile straže — ni dosti manjkalo, da ga niso ubili — ko se je najel in povedal, da je zato prišel, ker so ga namepravali odpeljati v Sicilijo ali bogve kam, mu je stisnil major desetak v roko in ga izročil meni, da ga popeljem k brigadnemu poveljstvu. Fantiček je bil voljan dečko,

lepo se je zahvalil gospodu majorju, podal vsem navzočim častnikom roko in me vprašal, če mi je pot dobro znana, drugače pelje on mene, ne jaz njega, in sicer po bližnjici, da bova, kot bi trenil, na vrhu. Potolažil sem ga, da se nam ne mudi, sicer pa da konji ne zmorejo vsake bližnjice.

In smo odšli na pot. Kakor rečeno je bil fantiček voljan, na vsako vprašanje mi je lepo odgovoril, prav živo mi je naslikal, kako živijo laški vojaki v njihovi vasi, kako se zabavajo laški častniki, ki imajo v njihovi hiši svojo kuhinjo. Fantiček je na vsako vprašanje voljno odgovoril, dokler mu ni na um prišlo, da je začel on mene spraševati.

Ako mislim, da bo vojna še dolgo trajala?

»Ne vem!« je bil odgovor.

Ako mislim, bodo-li šli naši kdaj čez Sočo in zasedli njegovo rojstno vas, da se čimprej vrne domov?

»Ne vem!«

Postavim slučaj, da bodo enkrat šli čez Sočo: Ali bo smel toliko časa ostati na pobočju teh hribov, vsak dan oddaleč

gledati rodno vas in čakati rešilnega trenutka?

Teško bo šlo!

Le zakaj težko?

Ker ne bodo višja poveljstva dovolila. Zakaj ne bodo dovolila? Le zakaj bi ne dovolila?

Zakaj, je težko reči, ali najbrž, skoraj gotovo ne bodo dovolila.

Kaj bi le imela proti njemu? In če jim pove, da brez rodne vasi in brez Soče ne more živeti?! Zakaj pa je ubežal z one strani, če ne zato, ker ni hotel v tuje, nepoznane kraje, ker je vedel, da bi ločitve od te doline ne prenesel?

Le naj pove, ali da bi pomagalo, je malo, pravzaprav nobenega upanja.

Zakaj ne, le zakaj ne?

Zato, ker prvič na teh pobočjih ne stanuje nihče več razun vojakov, drugič je premlad, da bi ga mogli vojaki vtakniti v uniformo in za karkoli uporabiti, tretjič, ker višja poveljstva sploh ne bodo dovolila.

Zakaj je pa potem prišel na to stran, če ga ne bodo pustili blizu domače vasi, da bi jo mogel vsak dan vsaj od daleč gledati?

Zakaj, hm, to bo že sam bolje vedel kot kdo drugi.

Fantiček je umolknil. Dopadel mi je, hotel sem nadaljevati pogovor z njim, seveda ne o tem, kar sva ravnokar premotrivala. Ali s fantičkovo voljnostjo je bilo pri kraju. S kratkim da ali ne se me je hotel znebiti, ali mi pa sploh ni odgovoril. Tudi je začel zaostajati — do tedaj je bil prvi in sem ga komaj dohajal — in se vedno in vedno ozirati na Sočo in na drugo stran. Naenkrat je zaostal, sedel na tla in začel tožiti, da mu je zasel kamenček v čevelj. Dolgo časa smo ga morali čakati, da je spravil kamenček ven. Nismo naredili deset korakov, ko se je naenkrat domislil bližnjice, po kateri bo v desetih minutah na vrhu, kjer nas počaka. Ker ga seveda nisem smel pustiti iz oči, se je kmalu domislil, da je gospodu majorju pozabil nekaj povedati, in hotel nazaj k njemu. Ko tudi to ni obveljalo, se je razjezil. Kaj si jaz sploh domišljam, da sem?! Gospod major je bil tako prijazen ž njim, mu je dal jesti in piti in desetak, govoril prijazno in naklonjeno ž njim, ga vedno in vedno povpraševal, nima-li še kake želje. Naj le počakam, ob prvi priliki me zatoži gospodu majorju, bom že videl, ker sem tako trd, neprijazen, neizprosen.

Da imam povelje, privedi ga k brigadnemu poveljstvu in moram povelje izvršiti, to je vsa moja trdost, neprijaznost, in neizprosnost, sem mu odvrnil.

Kaj pa, če on sploh noče govoriti pri trdem višjem poveljstvu, ki mu ne misli te male želje izpolniti? Če molči in stavi samo eno zahtevo: da ga pripeljejo pred gospoda majorja. On mu bo že dovolil.

To je njegova stvar. Ali višja poveljstva bodo že našla sredstvo, da bo spregovoril.

»To je pa nasilje!« je zavpil, da sem ga moral stresti za ramo in opozoriti, da nimamo navade v taki bližini sovražnika vpiti.

»Zakaj sem pa prišel sem?« je parkrat trdovratno ponovil.

Njegova stvar, sem odvrnil.

S sklonjeno glavo je korakal dalje, na nobeno vprašanje ni hotel odgovoriti, kar jezila me je že trdovratnost tega štirinajst, petnajstletnega fantička.

Ko so na nebu že ugašale zvezde,

Boj za Verdun. Tu so se pozicije večkrat menjavale. — Beg nemških čet iz utrjene postojanke.

je naenkrat obstal, mi pogledal živo v oči in govoril nestržno: »Kaj pa, če bi poprosil poveljstvo za dovoljenje, da bi smel vsako noč spremljati vas, ki vodite tren v postojanke? Da morem tudi jaz voditi enega konja, sem dovolj velik.«

»Premajhen! Misliš, da bi ti jaz, ki sem odgovoren za konje, katerega zapal?« sem rekel, ker me je njegova trma jezila.

Onemoglo je vprašal: »Torej ne ostane tukaj?«

»To odločiti ni moja stvar! Z višjimi poveljstvi se dogovori!«

Ves potrj je nadaljeval pot. Iz njegovega nemira sem sklepal, da nekaj namerava, in sem dobro pazil nanj. Res je po par korakih vzkliknil: »Grem pa nazaj k majorju,« skočil s pota in jo ucvril po košenici navzdol. Jaz naglo za njim in sem ga kmalu imel. Kot besen je bil okoli sebe, se branil in enomer ponavljal, da gre h gospodu majorju. Morda sem malo preveč osorno dosegel in mu dopovedal, da moram izvršiti povelje. Ko ptič, ki mu ostrižejo peroti, je šel do vrha.

Vsled sitnosti ž njim smo imeli zamudo. Beli dan je že vstajal na vzhodu, ko smo dospeli do vrha. Prav skrbelo me je, kako spravim konje po golem grebenu, da nas sovražnik ne zapazi in ne začne obstreljevati. Ukažem: preden po košenici, kar najhitreje čez vrh, na drugi strani se zberemo.

Ali mi ni fantiček tu naredil največjo nepriliko in sitnost? Še sedaj se čudim, kako da niso začeli Lahi streljati na nas! Sredi košenice, prav na vrhu, je sedel, se obrnil proti Soči in svoji rodni vasi in mi začel krčevito jokati. Ničesar ni rekel, na nobeno tolažilno besedo ni odgovoril, še to ga ni ganilo, da sem mu rekel, da

mu višja poveljstva morebiti le dovolijo, da ostane — jokal je.

Meni nerodno! Konji že vsi onostran vrha, iz sovražnega vidika, beli dan, da nas vsak sovražni vojak z one strani Soče s prostimi očmi vidi, midva na prostem, sredi košenice!

Najhujše je bilo to, da nisem mogel stegniti roke, ga prijati in odnesti sovražniku izpred oči — tako je jokal, tako me je prevzel njegov jok. Kaj vem, zakaj nisem mogel! Zadostuj vam: Nisem in nisem mogel!

Ko je postala stvar vendar prevarna in bi bil sovražnik res neumen, če ne bi streljal na naju, sem moral poklicati dva moža od konj, da sta ga prenesla na varno, za vrh. Dokler sta ga nesla tostran hriba se je branil in otepal, na oni strani se je vdal in šel radovoljno naprej. S sklonjeno glavo, temen, molčeč...

Taka trma v štirinajst, petnajstletnem fantičku!...

Pod Učko goro. (Dalje.)

Slika iz časa francoske vlade. — Lea Fatur.

»Kvarner vragov!« zakriči znan glas. Vzklik »Jezus!« zamre na Franinih ustih — odletel je zapah, jok burje prevlada materin krik: »Rok, duša moja!« — Vidin klic: »Marko, moj kraljevič!«

»Mati!« — »Vida!«

Odlete plašči. V kapitanski obleki stoji tu Marko, objemlje Vido. Mornar Rok vrže vrečo raz rame, se pozdravlja z materjo in s sosedi. Val vprašan je objel begunca, prošelj, očitkov: »Zakaj si prišel?«

Beginca se smejita: »Krasno je naše

življenje... Krasno, ko beži Francoz — krasno, kadar se vname boj... Dum — bum. — To vam je ples. Jadra polna vetra, fantje pri topovih in veslih. Sadite vi drugi brokole, sušite smokve in pletite mreže...«

Smejita se, a bridko jima je pri duši. Dom, tihi in mirni, kdaj bo smel mornar počivati v tebi?

Marko pozdravi gosta, se razveseli, se zaplete ž njim v pogovor v tujem je-

Francoski maršal Joffre, ki so ga ob obletnici njegove zmage nad Nemci ob reki Marni odlikovali Američani z masivno-zlato lavorjevo vejico.

ziku. Vida stoji, vrti nov prstan na prstu. Moj Bog, koliko mu je hotela potožiti, on pa ne posluša, ne vpraša, govori z nepoznanim, pritegne Roka v pogovor in zdaj pravi očetu: »Nocoj odpeljem jaz gospoda; ako pride še kdaj, naj vam bo ljub kot brat, izvršite vse, kar želi.«

Boj za Verdun. Napad nemške infanterije — izvršen neposredno po iztoku dušičnega plina — na odsek trdovratno branjene francoske postojanke.

Priklonil se je oče gostu: »Naša hiša je vaša hiša.«

»Brod imam v Preluki, priveslal sem v plašču nevihte. Samo da vas vidim. Prihajam iz Dalmacije. Kaj je s carinarjem? Pripoveduj, duša, Vida, pripoveduj — a kratek je moj čas, zadnjič nisem mogel do matere, srce pa želi po nji in po bratu. Kaj me gledate? — Moja mati je, če vas žali — oprostite ji! Ne veš, od danes do jutri kaj pride...«

Rahlo je potožila Vida. O carinarju, o materi:

»Ne boj se, dušica, poznam tvoje zlato srce. Potrpi, ne bo dolgo, pa zaplešemo

Kaj hočejo? Kaj pravita Frana in Darinka Roku? — Ostani, beži v gore, tu te ne najde nikdo, tam ti grozi.

Rok se nasmeji: »V goro? — Slišite, kako kliče morje mornarja na ples?«

»Idimo. Rok, pelji gospoda navzdol, jaz se prikradem v Kastvo.« — Preko zidov in vrtov. V pihanju burje, v naluvi dežja se je vzpenjal Marko v Kastvo. Zaprti so vrata, vhod s ceste, vhod za one, ki prihajajo svobodno v mesto — begunec mora iskati stranskih poti. Gori brli luč. Mati bdi in se ozira na viharno morje. Sin mora do nje. Nekaj ga mami in kliče. Zakrivajo nekaj pred njim, zmrachi se Rok,

Okno je odprto. Pri oknu sedi visokorastla ženska, zavija jo črna ruta ogrinjalka. Skozi noč gore njene oči, oči goreče solza, ki ne morejo na lice. Preveč je prišlo, o Bog, preveč na ubogo ženo! Mož utopljen, hiša uničena, sin begunec, drugi sin vojak... Mož se ne vrne več, se vrne še kdaj sin? Začarani nesrečni sin... Doli v Preluki joče in se suši dekle. Šla bi včasih tja, da se izjočeta skupno za Markom. Ali njena mati ji je ukradla sestro... Sestra je odpustila lepi Kati — ona pa ne more in ne more odpustiti. Odpustila bi, da bi prišel sin, odpustila. Ona pa obišče dekleta, pa ne obišče lastne matere — to boli, Marko, to boli!...

»Mati!«

Markov glas! Zavrešči Kastička, se prime za glavo: Spomin!... »Mati!« — ponavlja Markov glas, »odprite, da pridem gori!«

»Jezus! Marko je! Pride kljub nevarnosti k svoji materi! Marko, Marko!«

»Mati, kako vam gre, ubožica? — Slabo in težko? — Ne bo dolgo, mati, ne bo dolgo. Vse se zbira zoper Napoleona, uničena bo njegova armada in oblast...«

Obupano dvigne mati roke: »Vse se zbira zoper Napoleona. A mati vojaka, ki hodi za Napoleonom, kaj naj moli za njegovo zmago ali za njegov pogin?«

Smrtno je prebledel Marko, prijel je mater za roke in hropel: »Kje je moj brat, mati?!«

»V ilirskem polku, Marko. Ko nam je grozila velika kazen, ko je čakal oddelek novincev na dopolnitev, ni bilo nikoogar, ki bi rekel in želel: Naj se vrne Marko, pač je rekel moj mlajši sin: Grem in rešim brata in hišo, mati...«

Nem je stal. Tisoč nožev mu je prebodlo srce. »Kje?« »Kdaj?« je izpraševal in vzdahnil globoko: »Gotovo je še v Italiji, neizurjenih novincev ne bodo pošiljali še za cesarjem — pride, preden se nadejate, mati.«

Mati se ga je oklenila: »Ostani vsaj ti, Marko! — Skrijem te doma, pojdi v gore. Na morju si v vedni nevarnosti — jaz sem sama, zapuščena...«

Rahlo se je oproščal: »Kje bi mi bila čast, mati? — Čaka me brod, ki je izgubljen brez kapitana.«

Poleglo se je divjanje nevihte, samo rahlo toži burja še skalam, brinju in robidam, tiho stokajoč ji odgovarjajo kamen in drevesa — po naravi gre kakor velika žalost. Mračno se ozira jutro raz Učke. Zagleda v Kastvi, zagleda na Kuku oči, ki gredo za lučjo pod Beršecom, sliši vzdih: »Bog s teboj, Marko, moj kraljevič!...«

VII.

Pomlad je, nežna, dehteča pomlad pod Učko. Snežnobel stoji trn v gori, rmen se šopiri dren po gajih in mejah. Vse cvete in klije — zaman poskuša vzkliti trava na stezici od Bedinega sela do Kuka. Prepogostoma hite tod koraki, težki od žalosti, prevroča je solza čakajoče ljubezni. Vida hodi na Kuk in postaja drobnejša in belejša, Darinka hodi na Kuk, upogiba se ji postava, upadajo rame. Krega ju babica: Kakšne so to! — Kاستavka mora znati trpeti in čakati. Leta in leta. Zvesto in vdano. Prejela si prstan, zadala si vero — Bog s teboj!

Ej, babica! Gora vrne begunce, prihajajo na pustne plese. Morje ne vrača rado mornarja, ne vrača jih rada tuja dežela. Hite jadra. Ne ustavljajo se, ne pozdravljajo. Strožje se izvajajo postave, kar je Ilircem znan strašni poraz velike

Boj za Verdun. Gornja slika: Francoške prodiralne čete vlečejo plazeč strojno puško v bližino novih sovražnih postojank. — Spodnja slika: Sin v bojih za Verdun padlega francoskega pisatelja prejme v pariškem Invalidnem domu za bojne zasluge podeljena odlikovanja svojega očeta.

zopet na Helenino: Oj devojko, oj! — Zaplešemo s Francozi, zapodimo carinarje. Duše drage! Da dočakam tega! — In po celem svetu naš brod, naša pesem, naše poštenje!«

Vida se mu je izvila iz rok. Ženske!

kadar ga vprašuje po materi in po bratu...

Znana je beguncu pot, po kateri je uhajal deček na morje. Vratca so skrita v stolpu, pokrita z bršljinjem, prislonjena. Ozek hodnik je v stolpu, prideš na Kastičev vrt, prideš od zadaj v hišo.

armade, kar veje po Iliriji nada odrešnja. Pogostoma prihaja v Bedino selo ogljar. Tedaj si natovori Darinka butaro drv in gre na Reko, ponosna, da mora delati, kar bi pohvalil Rok, vesela, da si prepodi navadne skrbi z drugimi. Kaj se veseli Kastavščina, da se zasuče tir dogodkov? — Darinka je nekam brez nade. Samotno starost ji je prerokovala na prvi božič zvezda — če gre na živico (studenec), sreča grde krastače, ko naliže vode, se ji prevrže bačva, ko si naveže bačvo, se ji utrže naramnica. Črno pišče je izlegla kokoš, mačka mijavka po ves dan, zvečer se ozira pes na morje in tuli, da ti trže srce. In bosiljek, mažurana... Ne rasteta, ne cveteta...

Pustna nedelja. Po vonjivem zraku trepeče glas zvonov, vik otrok, klenkanje zvončarjev, ki se pode, navešeni s težkimi zvonovi, za otroki. Glasno so peli škant, meha in trobelj. Začelo se je posebno veselje. Po stari navadi se mora praznovati tri dni in končati s slovesnim kraljevim pirom. Razbrzdani radosti se poda sicer vedno — trezni Kastvanec. Saj je pomlad, nežna, dehteča pomlad pod Učko. Rahlo kakor zibel pod materino roko, sladko kakor materina pesem, poje in se giblje čudovita morska ravan. Kakor da je ni nikdar razburil vihar.

Vse brsti, poganja, klije. Iz skale, iz lesa, iz prsti, iz vode. V zelenje se odeva siva Kastva, stari sokol, za zelenjem se skriva golobica, cerkvice sv. Jakoba, razvija se pod Kastičevo hišo divni breskov cvet.

Pustna nedelja. Babica bere iz svete knjige, ded poslušaj. Oče in mati Vidina hočeta na Rukavac, ž njima Darinkina mati in Rokov oče. Izvesta kaj več o onem, o čemur govori na tihem vsa Kastavščina, si okrepe nade. Vida sedi pri babičnih nogah, ne mara z Darinko na Kuk, da je ne dobi tam prenadležni Pompilio, ki hodi vso zimo za njo, s prošnjami in grožnjami. Ona pa... O Bog! umrla bi rajši!... Mati pa pravi: »Potrpi, kmalu bo konec te ošabnosti, kmalu se vrne Marko.«

Guščarica beži, brinje se zamaje. Kakor kak duh gre Darinka po stezici, dalje in dalje, do morja. Sede na skalo, govori morju:

»Radost in žalost naša, hranitelj naš, naš grob, povej mi, zakaj mi je srce tako težko?«

Morje se giblje, rahlo kakor zibel pod materino roko in odgovarja: »Zelena mažurana, deklica, ljubljenska mornarjeva. Drče po meni jadra — vrši po meni boj — v meni je mir. Ni čakanja ne žalosti.«

»Vsa moja radost je na tebi, sinje morje, vrni mi jo.«

»Začrtana so pota jadrom — odmerjen je tek brodov. Solnce vstaja in zahaja, dnevu sledi noč, pomladi zima — zakaj se bojiš smrti, Darinka?«

Smrti?! Nasmehnila se je samotna deklica svojim nespametnim mislim. Kdo bo mislil na smrt na pustno nedeljo, ko prihaja od povsod vik veselja. Misli hoče rajši na svatbeni dan, kako napolni mati pogačo presnjačo s sladkim laškim pšenom, kako napeče trdih kolačev, da jih

Linjski ladijski poročnik Banfield, ki je bil vsled svojih uspehov kot letalec odlikovan z vitežkim križcem reda Marije Terezije in obenem povišan v baronski stan.

bodo nosili svatje za vratom in na rokah, da jih bo metala nevesta otrokom, preko hiš in njiv, da bo rodila njiva in bo hiša polna blagostanja. V zlatem nakitu bo stopila pred oltar svete Helene. Vprašal bo plovca: »Hočeš mu biti družica v sreči in

nov cvet na dom. In živel bo njen, Rokov spomin pod Učko, dokler bo valovilo pod njo morje, na grobih bo rastel pelin, duša bo gledala Boga.

Strel na morju!... Srebrn oblak se dvigne pod Moščenicami. Za njim velika trojamborica... Izpod obrežja se prikaže vitka enojamborica. Jadra napeta, beži kakor veter... Za njo hiti strel za strelom. Splašena ptica je, katero je prepodil zloben deček iz varnega zavetja. Beži bregantina, reže valove, drči — podi se za njo fregata, veje zmagovito francoska trobojnica...

Darinka gleda bolj z dušo nego z očmi... Srce ji pravi, da vozi tu Marko, da je Rok na bežečem lesu, ki se ogiblje z vitkim telesom, kakor da se posmehuje težki fregati. Dobrega kapitana ima.

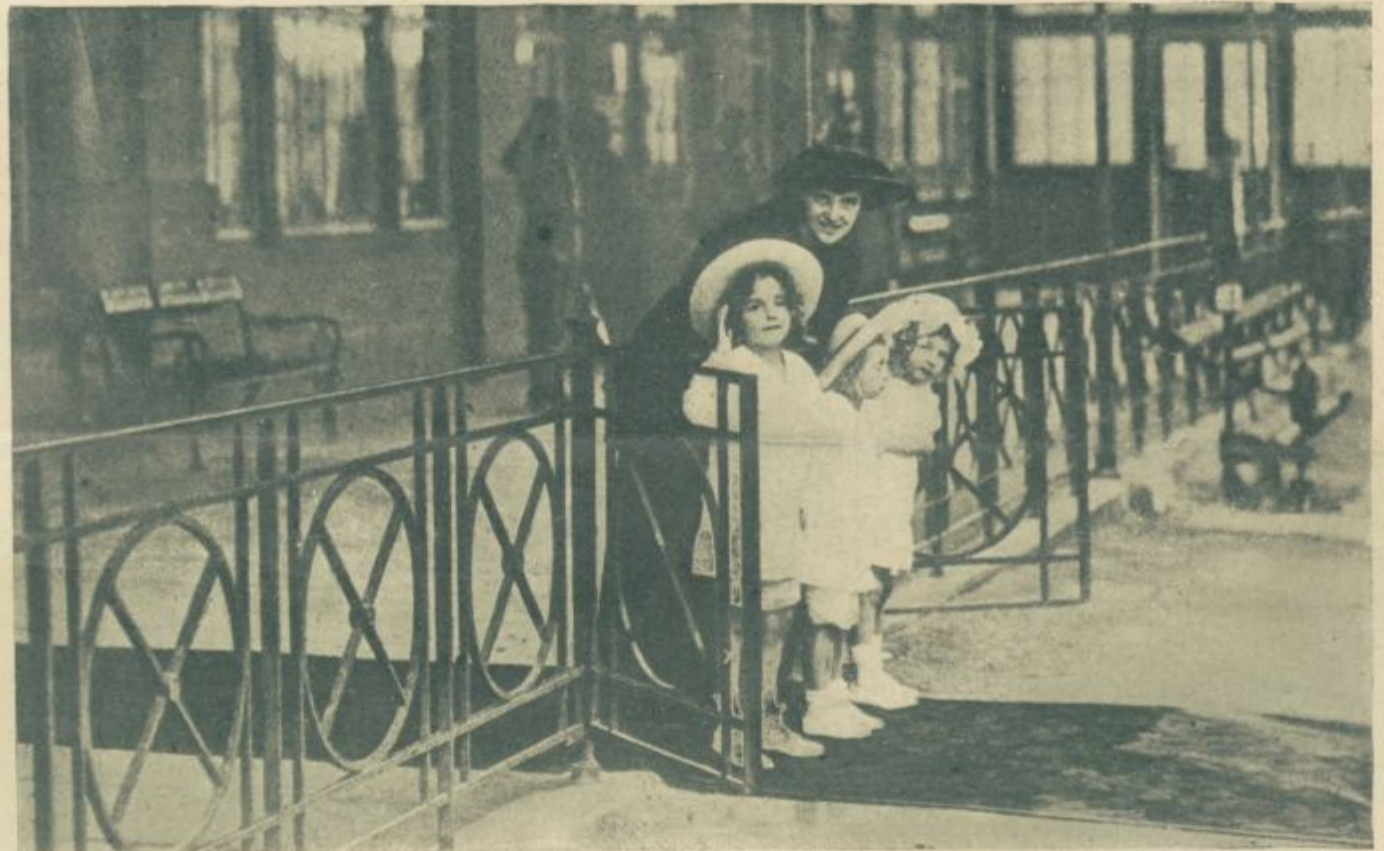
Ali od Cresa se odloči novo jadro... Druga fregata, ki zastavi bregantini pot. Urno se bližata fregati, željni, da dohitita zasmehovalko, ki jima je ušla že tolikokrat. V zasmeh bregov. Zijajo topovi... Razdalja je vedno manjša...

Mati Trsatska! Na bregantini zaplappola angleška zastava — izpod krova se zakadi. Beg ni mogoč — začne se boj. »Ne umrjemo sami,« je rekel Marko...

Za strelom je oddrčala bregantina k bregu. Iz fregate grmi — beli oblaki se zakade v zamišljeni pomladni dan. Bregantina beži — za grmi... Predrzna igra... Vsem na krovu je zapisana smrt. Bežite vendar! — Plavajte, rešite se!...

Strel za strelom... Od dveh strani. Jambor pada... Vitki brod se stresa, ne more več naprej... Veter prinaša jezne besede. Mislite, begunci, na matere in neveste, mislite na dom — bežite.

Žvižg... Skače v morje, kar more še skočiti — leži na krovu, kar je ranjeno in mrtvo. Solnce gre v zaton. Z raztrga-

Cesarica Zita in njeni otroci pričakujejo na kolodvoru cesarja Karla, ki se vrača s fronte italijanskega bojišča.

nesreči? — Izvila se bo iz prs prisega: »Hočem — tako mi pomagaj Bog!«

Tekla bodo leta. Zraste sin, razcvete se hči. Tkala bo mati in predla, oče bo skrbel za les. Prišel bo zaželjeni dan. Izročila bo hčer pošteni hiši, sin bo pripeljal

nimi jadra trepeče zdaj ubogi brod na valovih, Fregate so izginile.

Plava po morju. Plava tako čudno, ne gane roke ne noge — to je mrtvo telo... Plava, priplava k bregu... (Dalje.)

Za mir v naši deželi.

Na državnih mejah divja vojna naprej. Mi zdihujemo in kličemo k nebu: Oče! odpusti nam, usmili se nas!

Pa tudi med narodi v državi sami se posebno zadnje čase vedno bolj širi prepir in razdor. Prežalosten je za nas posebno razpor med avstrijskimi Jugoslovani. Celo katoliški možje so se med seboj razprli in se po časnikih vojskujejo eden zoper drugega, in sicer na Kranjskem, na Hrvaškem, v Bosni in Hercegovini.

Nas vse najbolj zadeva medsebojna

glasja, ni prave edinosti. Že nekako tri, štiri leta je razpor polagoma sicer, toda vedno bolj raste, postajal neozdravljiv. Vendar se je do zadnjega časa poznal in čutil le bolj med voditelji. Sedaj je pa nastala nevarnost, da se razpor, in sicer prestrasten razpor zanese tudi po deželi, po občinah.

Razdor se je začel, ker mlajši omikani možje niso bili zadovoljni z marsikaterimi svojevoljnimi ukrepi gospoda deželnega glavarja. S svojim nastopom na Dunaju je izgubil zaupanje vseh državnih slovanskih poslancev, posebno onih, s katerimi je bil združen v Jugoslovanskem klubu. Hotel je,

Torej zaradi užaljenega gospoda deželnega glavarja naj vse razpade, naj se jeza in strast in sovraštvo zanese po vsej deželi, naj se kmet izpodbode nad vse druge stanove! Ta korak so gospodu deželnemu glavarju silno zamerili izvrstni možje vseh pokrajin, pa tudi mene je globoko zadel. Ne, Slovenska Ljudska Stranka ne sme propasti! Nove kmečke stranke, namerjene zoper vse druge stanove, ni treba. Saj je vendar Slovenska Ljudska Stranka tudi sedaj izpolnila svojo dolžnost do trpečega kmetijskega stanu in si je po deželnem odboru in po državnih poslancih prizadevala, da kmetu strašna bremena olajša; saj razvidimo iz dunajskih poročil, kako razni poslanci govore neutrujeno in največ ravno za kmeta. Torej nove stranke ni treba! Razdora, jeze in sovraštva po deželi ni treba! Saj imamo vendar drugih bridkosti in težav dovolj! Ohranimo medsebojni mir, medsebojno ljubezen!

Zato prosim, srčno in nujno prosim Vas može, posebno vse občinske odbornike in župane, da novo Kmečko stranko kar mirno in tiho odklonite, se za njo ne podpisate in se ne udeležujete morebitnih shodov po občinah, ki bi jih prirejevala. Prosim pa tudi, da ne zaničujete, ne sovražite, ne psujete začetnikov te nove stranke in mož, ki bi morda k njej odstopili. Ohranimo mir, ljubezen, edinost!

II.

Viharni razdor pa sega še na drugo zadevo. Dolgotrajna grozovita vojska je nekako vse prekucnila. Naši najvišji državniki so uvideli, da se mora tudi v Avstriji marsikaj preurediti, posebno napraviti ljubi mir med sovražnimi narodi. Naši najboljši možje so prepričani, da na jugu Avstrije ne bo miru, dokler bodo vsenemske stranke mogle Slovincem kratičiti njihove narodne pravice in brezobzirni Madžari z vso silo tlačiti Hrvate in Slovence, ki prebivajo na Ogrskem in na Hrvaškem. Vsenemci in Madžari snujejo nova nasilstva in nam očitno groze, ne le na shodih, ampak celo v državnih zbornicah. Zraven teh so se oglasili še drugi naši sovražniki, ki hočejo nas Slovence in Hrvate odtrgati od naše ljubljene, od naše preslavne Habsburške rodovine, od našega nadvse čislanelega cesarja Karla!

V teh okolnostih so bili prepričani in so še najboljši možje, da miru in pravice ne bo, dokler bomo mi zvezani z Nemci, Hrvati pa z Mažari. In ker je na Dunaju odsek, ki prenareja ustavo, so vsi jugoslovanski poslanci skupno podali izjavo, da mi avstrijski Slovenci, Hrvatje in Srbi hočemo biti popolnoma ločeni od Nemcev in Madžarov ter združeni biti v skupno državo v mejah Avstrije in pod žezlom naših Habsburžanov.

Tudi jaz sem s polnim prepričanjem to izjavo podpisal ter branil njo in sebe na Dunaju. Pa tudi vem, da zadovoljni Jugoslovani bodo najbolj čvrsta in zvesta obramba Avstrije na jugu in ob Jadranskem morju zoper vse njene smrtne sovražnike.

Veste, kdo ne mara za Avstrijo, ne mara za naše cesarje? Najbolj zagrizeni sovražniki so brezbožni prostozidarji, ki sovražijo Boga in Cerkev katoliško. Ker je Avstrija še edina katoliška država in ima vladarje zveste katoliški Cerkvi in sv. Očetu, zato jo hočejo razdreti. Dokler je pa ne morejo, jo slabe s tem, da v njej hujskajo narod zoper narod, da v njej podpihujejo peklenko mednarodno sovraštvo. Mi pa hočemo imeti močno

Zajeti Italijani na poti k zbirališču — obstreljevani od lastne artiljerije.

borba najboljših mož pri nas na Kranjskem. Ker želim, da ostanete mirni, da se pogubnemu, medsebojnemu prepiru izognete, Vam sporočim, kako nastopajte in koga se držite. Sta pa dve važni zadevi, okoli katerih se suče borba: Naša Slovenska Ljudska Stranka in pa naša izjava za skupno državo avstrijskih Slovanov na jugu. O obeh le nekoliko besedi Vam v pouk za skupen mir.

I.

Gotovo že več časa čutite, da v naši Slovenski Ljudski Stranki ni pravega so-

da ga izvolijo za zastopnika v skupnem zborovanju obeh polovic Avstrije. Čutil je, da ga poslanci ne marajo voliti. Dosegel je pa v Ljubljani pri shodu izvršilnega odbora Slovenske Ljudske Stranke, da je njegova struja soglasno zahtevala dotično izvolitev. Kljub tej zahtevi ga poslanci na Dunaju niso izvolili, češ, da mu ne morejo zaupati. Užaljen je deželni glavar izstopil iz Jugoslovanskega kluba, je v Ljubljani na shodu zaupnih mož proglasil, da je Slovenska Ljudska Stranka razdrta in koj je ustanovil novo Kmečko stranko.

Avstrijo, s studom odbijamo od sebe njene sovražnike, pravico hočemo za vse narode v Avstriji, pravico pa tudi za nas avstrijske Slované na jugu.

Vse to sem Vam natanko pojasnil, da Vas ne zbežajo besna nasprotovanja v tem oziru, posebno od strani nam krivičnih vsenemških strank in brezobzirnih Madžarov, in prepri, ki so se žalibog zanesli tudi po Hrvaškem in po Bosni.

Molimo! Molimo doma in v cerkvi prvič za mir in ljubezen med vsemi našimi stanovci, za mir in pravico med vsemi narodi v Avstriji, za mir in slogo po vsem svetu!

† Anton Bonaventura, škof.

Po svetu.

Premirje z Rusi.

Ruska vlada je ponudila roko za mir, in sicer je to sporočila svojim zaveznikom in osrednjim državam. — Avstrija in njeni zavezniki so izjavili, da so pripravljene pričeti razgovore za premirje, sovražne države in Amerika so se izrekle proti premirju, razen Rumunije, ki je vsled Rusije tudi prisiljena za premirje. — Za sedaj so premirje sklenili za deset dni. Medtem časom se vrše dogovori, pod katerimi pogoji naj se sklene trajen mir, o pogojih seveda sedaj še ni nič znanega, vendar je skoraj gotovo, da postane Poljska samostojno kraljestvo. Meje med Rusijo in Avstrijo ostanejo najbrže stare. Kaj bo s Finsko in Litavo, o tem še sedaj ni nič znanega. — Vsi, ki trpimo pod grozo vojne, se veselimo tega delnega premirja, ker nam daje upanje, da se bodo voditelji tudi po drugih državah streznili in začeli resno misliti na mir. Morda se le uresniči želja papeža Benedikta in našega cesarja, da božični zvonovi morda vendar vsaj letos napovedo mir ljudem na zemlji, ki so dobre volje.

Bojišča.

Na ruskem bojišču počiva orožje od Severnega do Črnega morja. — Na francoskem bojišču, kjer so Angleži in Francozi pred tedni nekaj napredovali, se je vojna sreča zopet obrnila: nemške armade so pri Kambreju dobile zopet nazaj skoraj vse po sovražniku pridobljeno ozemlje. — Na laškem bojišču so neprestano hudi boji ob Piavi in v severnolaških gorah. Ob Pia- vi se Lahi in zavezniki ustavljajo z vsemi silami našemu prodiranju, na gorah pri Asiago pa so naše čete s Tirolskega zadnji čas ob najhujšem mrazu in silnem naporu vzele Lahom silno močne utrdbe pri Meletti; ujele so v dveh dneh 11.000 Lahov in veliko drugega vojnega blaga. Še en tak sunek in velike

laške armade ob Piavi se bodo morale umakniti, sicer jih bodo naše vojne sile zajele. Ta pritisk naših armad na Gornjo Italijo bo tudi Lahom vsilil misel, da je najbolj pametno, ako se sprijaznijo z mislijo, da treba čimpreje pričeti s pogajanjimi za mir. — Amerika je tudi zaveznikom Nemčije napovedala vojsko.

Razno.

Veseli Janez in čemerna Katra.

Ko je zagledal Janez luč sveta, se je že smehljaj. Njegov obraz je bil nalašč za smejanje ustvarjen. Njegova lica so bila okrogla in so se svetila kakor zrele češnje. Na vsakem licu je bila majhna luknjica, v kateri je tičal smeh. Usta je imel zaokrožena na smeh in Janez se nikakor ni mogel kislodržati. Ko so ga nesli h krstu, je pokazal prvič svojo veselo naravo. — Drugi otroci zaženo navadno velik plač, ko jim položi duhovnik zrnice blagoslovljene soli na jezik. Janez se je pa oblizoval, kakor da bi imel sladkor v ustih, in se smejal. — Vesela narava Janezova je rastla z njegovo starostjo in močjo. Smejal se je doma, v šoli, v cerkvi, smejal se je z drugimi in sam s seboj. Vsak štor in vsak kamen, vsak črv in vsak hrošč, vsak trn je zbudil v njem smeh. Smejal se je vsemu. Celo v takih žalostnih položajih, ko so se otroci tresli joka in strahu, se je on tresel od smeha. Nikjer ni videl kdo Janeza jokati se. Nekoč

je videl tako prisrčno smejati, ta mu je moral nehote pomagati in posledica tega je bila, da je bil Janez vedno v veseli družbi.

Citatelji pa vsled tega ne smete misliti, da ni bilo v Janezovi glavi vse v redu. Janez ni imel niti kakega koleščka preveč, niti premalo, ampak je bil popolnoma pameten človek. Smejanje mu je že v naravo prirastlo. In zaradi tega se je on počutil čisto dobro in je nosil svoj križ mnogo lažje kot drugi Evini otroci v tej solzni dolini.

Večkrat se v tem trnjevem pozemeljskem življenju zgodi nekaj zelo pomenljivega, da

Po italijanski granati razkopen grob na goriškem pokopališču v Vogerskem.

Goriški kraji, koder so se vršili v nekaterih ofenzivah posebno krvavi in obupni boji z Italijani. 1. Visoka planota Banjšice. — 2. Pogled na Tolmin. — 3. Bovec in bovška kotlina.

je bil v šoli zaradi svojega vednega smejanja od učitelja kaznovan; ko pa je pretrpel šele polovico kazni, se je zopet začel naglas smejati, ker ga učitelj enkrat z udarcem ni dobro zadel. Sedaj se je smejal še učitelj in kazen je bila odpuščena. Večinoma si je pa Janez vse pridobil s svojimi smehom. Kdorkoli ga

se namreč dve popolnoma nasprotni reči združita, n. pr.: sladkor in poper, volk in ovca, oko in pesek. Prav to se je zgodilo tudi v Janezovem življenju. Janez se je poročil s čemerno Katro. — Ne morem opisati Katre, samo toliko naj rečem: Katrin obraz je bil pust kot pepelnica sreda; to je bila naj-

boljša podoba sitnarjenja; jezila se je na vsako smet na tleh, na vsako pegico na zidu, prav tako, kakor se je Janez vsaki izmed teh reči smejal. Katra je trdila zmeraj, da se ji je žolč razlil po krvi in da je zato bolna. Janez je pa zmeraj trdil, da ji bo že on izgnal žolč iz krvi. — Ta dva sta se torej poročila. Že pri poroki je bilo nekaj smeha, nekaj pa jeze. Katra ni hotela reči »da«, ker je duhovnik prej vprašal Janeza, ne pa njo v privoljenje. Janez je pa že začel kihati; moral je žepni robec držati pred usti, da se ni na glas smejal. — V novem stanu bi smeh Janezu kmalu prešel. Ako bi ne bil

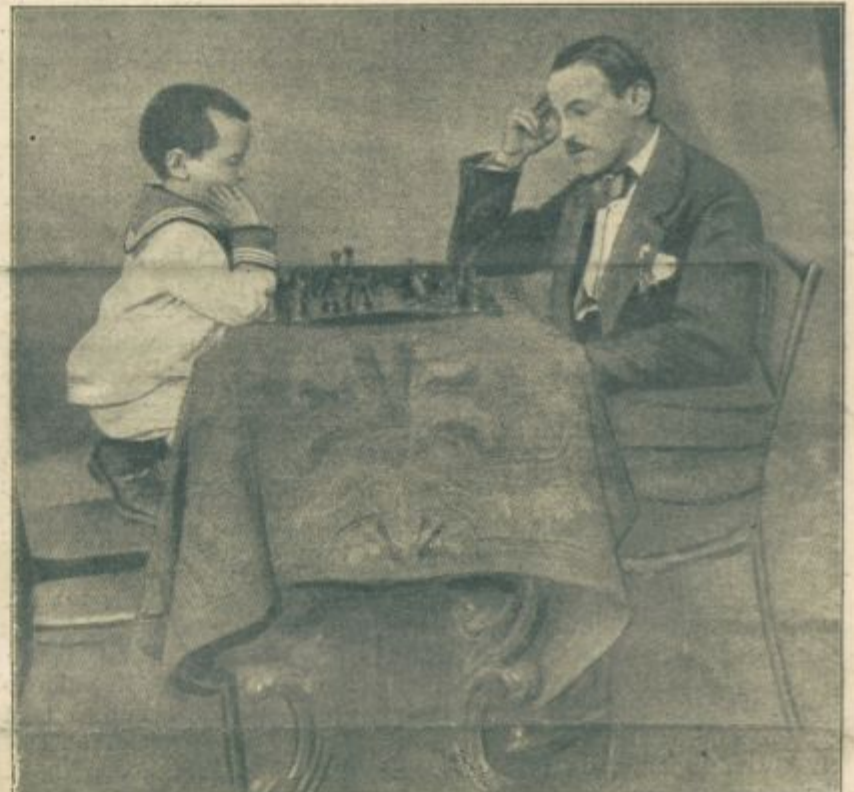
janje. Še enkrat je Katra poskusila: »Saj si že napol neumen... kaj ti treba še v gostilno...« Janez pa še glasneje: »Hahahaha, haha, hahaha...« Posli so pritekli vsi skupaj in vpili in se smejali iz polnih grl. Katra je postala za trenutek mirna, potem pa je odvihrala v svojo sobo, obrnila glavo proti steni in ni jedla nič, kakor nekaj kralj Ahub v starem zakonu. Mislila je, da bo s tem svojega moža najbolj spokorila. Ta se je pa veselo smejal spodaj, kar je še povečalo njen srd. Postala je celo bolna. To je bila pa le hinavščina. Z jezo je prišla majhna mrzlica. — Janez je moral iti po zdravnika.

se me iznebil!... Nak-a, tega pa ne... Čakaj, zanalašč bom ozdravela!« — In res, Katra je vstala in bila zdrava.

Zdravnikove besede so pa vendar naredile nanjo globok vtis. Ni jih mogla več pozabiti. — Eno uro potem, ko je postala naenkrat zdrava, je sklenila vse svoje moči obrniti v to, da izruje iz sebe vsako korenino razburljivosti. Kadar ji je hotel stopiti žolč v kri, se je spomnila zdravnikovih besed in takoj se ji je kri ohladila. Tako si je Katra počasi pridobila mirnejšo naravo. V nekaterih letih je postala tako vesela kot njen mož in žolč je bil iztiran iz zadnjega ko-

Mlekarica iz Reimsa na Francoskem. Reims je eno najljubejše obstreljevanih mest; slika kaže mlekarico, ki si je radi večje varnosti naredila vojaško jekleno čelado.

Bodoči šahovski mojster — šestletni Rzeszewski, ki je v dunajskem šahovskem klubu vzbudil izredno pozornost vsled šahiranja s šesterimi igralci hkrati.

on tak veseljak, bi se mu usta kmalu na »kisko« navzdol zaokrožila.

Katra je kakor nevihta letala okrog hiše, nič ji ni bilo prav; jezila se je, ker so bila tla črna in miza bela, ker je bil dimnik odznotraj sajast in ne odzunaj, ker so bila okna prozorna itd. itd. Posli so imeli svoje cule na ramah, noben ni mogel pri tako jezični kmetici dalje časa vzdržati. Tudi Janez bi bil že zdavnaj rad obesil popotno torbo na ramo, pa ni smel. Zdelo se je, da je Katri zmeraj več žolča v kri steklo. Janez pa, namesto da bi ženi žolč izgnal, je postal še sam jezičen.

Janez si je mislil: »Tako ne more dalje iti... bomo videli, kdo se vda.« Potem je šel v gostilno pri »belem volu« in si je naročil zdravilo proti srčni razburjenosti. Hotel je namreč ženi enkrat do dobra povedati »kar ji gre«. Toda zdravilo je doseglo ravno nasprotno, kar je nameraval Janez. On je hotel postati jezen, da bi potem v prazniško strogih besedah povedal »kar ji gre«, sedaj pa se mu je srce otajalo kakor vosek; nič drugega ni bil zmožen, kot venomer se smejati. Z mehkim srcem in veselim licem je prišel domov. Katra je kakor divja planila nanjga pri stranskih durih: »Pijanec, potepuh, zabit, ti boš...« Dalje ni mogla, ker se je Janez začel tako glasno smejati, da ga ni mogla prevpiti. Ko se je pa Janez nehaj smejati, je začela zopet: »Šema, ne znaš drugega kakor zijala...« »Haha, hahahaha, haha...« se je začel Janez smejati tako glasno in jasno, da se ni slišalo ženino zmer-

Seveda je zdravniku popolnoma raztolmačil vzrok bolezni. Zdravnik se je malo smehljaj, potem pa vstopil. Dal je Katri prašek in rekel: »Ukazati Vam moram popoln mir. Čuvati se morate pred vsako razburjenostjo, ako hočete dočakati pomladi. Zelo slabo izgledate in srce Vam tako sumljivo bije.« Žena je obledela, Janez je pa zažgal doneč smeh. Žena je postala rdeča kakor rak. Sklonila se je v postelji kvišku in kričala, kar je mogla: »A tako, lump!... Kajne, rad bi

tička. Janez je zmagal. — Katra živi še sedaj in je zelo potrpežljiva mati. Ali živi še Janez, — ne vem. To sem pa prepričan, da, ako se ne smeje več na tem svetu, se smeje gotovo v večnosti.

Zmes.

Izmed največjih zmot je ta, da imamo ljudi za dobre, hudobne, za pametne, neumne; ker je človek nekaj tekočega, spremenljivega in je pri njem vse mogoče. Bil je neumen, postal je pameten, bil je hudoben, postal je dober in narobe. V tem je bistvo človekovo. Zato ne gre človeka obsoditi, ker, ko ga so-diš, je že lahko drugačen. (L. Tolstoj.)

Razširjajte „Ilustrirani Glasnik“!

Framydol je sredstvo, ki pomlaja rast las tako, da rdeči, svetli in osiveli lasje ter brada dobijo trajno temno barvo. — 1 steklenica s poštnino K 2.70.

Rydyol je rožna voda, ki naredi blede lica nežno rdeča. Učinkuje čudovito. — 1 steklenica s poštn. K 2.45 (povzetje 55 vin. več.)

Naroča se pri:
IVAN GRÖLICH, drogerija pri angela, BRNO
št. 385, Moravsko.

Tiska in izdaja Katoliška tiskarna v Ljubljani.
Odgovorni urednik Josip Klovar.

Knjigovoznica Katol. tiskovnega društva v Ljubljani, Kопitarjeva ulica 6

se priporoča za vsakovrstna knjigoveška dela

Krajevni znaki za „Orle“, kokarde in pentlje z napisi za društva se izgotavljajo v najkrajšem času po zmernih cenah.

Katoliška tiskarna II. nadstr.

Črtanje in vezanje vsakovrstnih poslovnih knjig